СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 148. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 27 червня 1932. — VOL. XL. No. 148. Jersey City, N. J., Monday, June 27, 1932. — THREE CENTS.

ЗАВЗЯТА БОРОТЬБА МІЖ СТОРОННИКАМИ РУЗВЕЛТА І СМИТА

ШИКАҐО. — Прихильники кандидатури ґовернора Френклина Рузвелта на президента приходять до переконання, що так, як тепер стоять справи, нема виглядів, щоби Рузвелт одержав дві третини голосів. І тому домагаються зміни столітнього правила демократичних конвенцій, яке вимагає кваліфікованої більшости для вибору демократичного кандидата на президента.

Знову бувший ґовернор Смит каже, що він навіть не приняв би вибору, коли би знав, що половина голосуючих є против нього. Він є проти такої зміни, а його сторонники використовують змагання прихильників Рузвелта до знесення давнього правила на те, щоби далі ослаблювати шанси Рузвелта на вибір.

РУЗВЕЛТ НІ ПРИ ЧОМУ.

ШИКАҐО. — Кажуть, що ґовернор Рузвелт був дуже здивований, коли довідався, що його прихильники хочуть довести до зміни виборчого правильника демократичної конвенції. Він заявив, що нічого про такі заходи не знає, та не уповажнив нікого до ведення такої акції.

ДЕМОКРАТИЧНА ПЛЯТФОРМА В РУКАХ СТОРОННИКІВ РУЗВЕЛТА.

ШИКАҐО. — Політичну програму демократичної партії, яка буде предложена конвенції, виготовляє комісія, в, якій засідають самі прихильники ґовернора Рузвелта.

НЮ ЙОРК БЕЗ МЕЙОРА.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер уже виїхав на демократичну конвенцію до Шикаґа. Виїхав теж заступник мейора, Джозеф Мек Кі. А тепер виїжджає ще Деніс Меґон, заступник голови міської ради. Значить, всі три урядовці, які можуть згідно зі статутом виконувати функції мейора міста, виїхали з Ню Йорку і місто осталося без мейора. Так буде цілий тиждень, поки не скінчиться демократична конвенція в Шикаґо.

ГУВЕР ЗНОВУ ПРИГАДУЄ „БОЧКУ СВИНИНИ".

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер виявив своє вдоволення з того, що сенат ухвалив допомоговий законопроект Ваґнера на суму $2,300,000,000. Він каже, що в тім проекті є видатки, які будуть дійсною допомогою для змагань ліквідації безробіття. Але разом з тим президент підчеркнув, що там є видатки призначені на будови, які не будуть оплачуватись і які готові збільшити буджетовий дефіцит знову на який біліон долярів. Оті видатки зачислив Гувер до „бочки зі свининою", з якої дехто береться роздавати презенти, не беручи під увагу задовження держави і потреби наложення нових податків.

ЗАПЕВНЯЄ, ЩО НЕ ДАЮТЬ ҐРОШЕЙ НА НАПИТКИ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Мек Келер заінтерпелював у сенаті департамент стейту щодо того, що він призначує річно $400,000 на асиґнати американським посольствам на закупно алькогольних напитків, потрібних для влаштовування ріжних принять.

Секретар стейту Стимсон заявив, що цей закид неправдивий. Департамент стейту не видав ніяких таких асиґнат.

НЕ КАЖЕ КРИТИКУВАТИ ІНШИХ КАНДИДАТІВ.

ШИКАҐО. — Ґовернор Френклин Рузвелт, розмовляючи телефоном з Олбані зі своїми прихильниками, візвав їх не нападати особисто при виборчій кампанії на ніякого іншого кандидата.

100,000 ЛЮДЕЙ ВИТАЮТЬ РІЧІЯ.

ШИКАҐО. — Підчас переїзду ґовернора Річія з Мериленду зі стації до готелю витали його понад 100,000 людей з окликами „Хай живе Річі, наступний президент".

ЗАЛИШИВ $50,000,000.

ШИКАҐО. — Маєток помершого недавно міліонера, промисловця і філянтропа, Джуліюса Розенвалда, виносить по обчисленню коло $50,000,000. Велика частина того маєтку призначена на ріжні добродійні цілі.

ЗА НОВИЙ КОДЕКС МОРАЛІ.

НЮ ЙОРК. — Провідники релігійного виховання, зібрані на нарадах „Нешенел Кавнсил оф Вімен", прийшли до переконання, що життя так змінилося, що треба виготовити новий кодекс моралі. Вони теж твердили, що без впливу і праці жінки не буде можна оздоровити теперішне зігниле суспільне життя. Д-р Фостер доказував, що релігія, родина й школа не виподняють тепер своїм завданням, бо не вміють опанувати тих змін, які захопили суспільне життя. Він казав, що дім, який був підставою моралі, втратив під тим оглядом усяке значіння. Знову церква виказує тільки академічний інтерес у розкладі суспільного життя. А все те може довести суспільство до морального банкроцтва.

ПОЛЬСЬКЕ ХАМСТВО.

До Данціґа прибув з візитою німецький кружляк в супроводі двох торпедовців. Німецькі воєнні судна приплили сюди, щоб вшанувати пятьсотліття заснування лицарями тевтонського ордену місцевого шпиталя. Командант кружляка, німецький адмірал, зробив офіційну візиту достойникам міста та польському комісареви в Данціґу. Комісар на візиту не відповів, хоч того вимагає звичайна людська чемність.

БРАТАННЯ ЧЕХІВ З РУМУНАМИ.

Хустський 45 піший полк одержав почесну назву „Румунський". Міністерство оборони дарувало 45-му пішому полкови в Хусті назву „Румунський", щоб цим задемонструвати союз Чехословаччини з Румунією. „Коли — питається ужгородське „Українське Слово", з якого переби раємо цю новинку, — дочекаємося, щоби з полків на Підкарпатті, в яких служать переважно Українці, деякий одержав назву „Український".

КАЦАПСЬКА ДУРИЙКА.

В селі Дроздовичах, пов. Перемишль, від давна йде боротьба між кацапами й Українцями. Горстку місцевої кацапні підтримує парох о. Кульматицький, який запекло поборює все, що українське. Старався не допустити до викупу площі під будову читальняного дому, при чому взяв собі за союзника місцевого двірського економа, а пізніше викинув з церкви хор, кажучи, що не хоче чути в церкві українських колоийок. Під таким то духовим покровительством знаходяться молоді кацапчуки, які дня 8 травня після відправи почали бійку, на палиці й ножі з Українцями, з яких багато потерпіли значні ушкодження тіла. Громадяни Дроздович внесли до Консисторії прохання, щоби забрали від них о. Кульматицького.

ДЕРЖАВНИЦЬКЕ ВИХОВАННЯ ТУРЕЦЬКОЇ МОЛОДІ.

В останньому тижні квітня влаштовано особливе „правно-політичне" представлення для 10—14 літніх школярів та школярок у Стамбулі. Становище губернатора, президента поліції, бурмістра аж до найнижчих „обсаджено" цими молоденькими людьми. Всі вчувні заввваги-розпорядження, видані цими малими властями, були сейчас переведені в життя. Через частіше улаштовування таких діточих „політичних тижнів" турецькі чинники хочуть вже заздалегіть заправити молодь на добрих горожан, спосібних вивязуватися зі своїх обовязків і бути здатними до державної керми.

ПРОПАВ ФІРМАН З ҐРІШМИ.

Управа Молочарні в Мостах Великих, яка є власністю польського дідича, видала фірманови, Олексі Чорнієви, 750 зол. на закупно молочарського приладда. Той поїхав до Львова і не вернувся більше.

ЗАСУДИЛИ МІНІСТРА.

Найвищий трибунал засудив бувшого литовського міністра скарбу, Петрулісa, на два роки вязниці й на зворот 98,000 літів до державного скарбу. Петруліса засуджено за зловживання владою на становищі міністра скарбу.

ХОЧУТЬ ПРОЦЕСУВАТИСЯ.

Девять депортантів, що їх висадив арґентинський корабель „Чако" в Ґдині, а яких увільнили вже й пустили на волю у Варшаві, задумують домагатися від арґентинського уряд відшкодування. Справу повірили одному з варшавських адвокатів, який за посередництвом польського посольства в Буенос Айрес обвинувачуватиме арґентинську поліцію за безправну депортацію та домагатиметься для своїх клієнтів відшкодування за терпіння, нанесені їм підчас примусової подорожі, та за відібрання їм ріжних предметів.

ДВА РАЗИ ОЖЕНИВСЯ.

Юрій Решко з села Гомоку коло Ужгороду оженився в свойому селі ще в році 1908. Але 1921 року він лишив свою жінку й забрався до Мадярщини. Там у селі Ромошгазі оженився вдруге без того, щоби був розвівся з першою жінкою. Недавно вернувся з Мадярщини та став жити з першою жінкою. Коли про це друга жінка довідалася, подала на нього карний донос. Ужгородський краєвий суд засудив його на 4 місяці тюрми.

УБИВСТВО.

Мешкаючий при вул. Млинській у Коломиї швець Антін Домчук, вертаючись вечером домів, стрінув по дорозі Михайла Гойдана, різника, від якого домагався, щоби він заплатив йому 5 зол. за роботу, виконану ще в минулому році. Підчас суперечки на цьому тлі дійшло до того, що Гойдан кинувся з ножем на Домчука і розпоров йому живіт, а крім цього задав йому ще кілька ран ножем у бік і в голову. Безпритомного Домчука відвезли до міського шпиталя, де він наслідком упливу крови помер.

СЛІПІ БАЧАТЬ.

Австрійські часописи подають звістки про сензаційний винахід одного сліпого Австрійця та якогось ученого-смоука. Оба вони винайшли очну апаратуру, яка вможливить сліпим бачення. Вийшли вони з такого заложення: людське око, це електрична фото-камера, очний нерв — кабель. Якщо вдасться заступити очну галку та очний нерв „зоровою протезою", яка вможливить передачу образів за помічю дротами до мозкового центру — в такому разі буде розвязана проблема бачення без очей. Винахідники зголосили свою „очну протезу" до опатентування та демонстрували на днях у „Науковому Клюбі" в Відні на пятьдесятьлітній сліпій жінці. Після кількох проб ця жінка заявила, що вона розріжняє день і ніч і пізнає більші предмети. Офіційні наукові круги не признають згаданого винаходу.

СТРАШНИЙ ВИБУХ МІНИ БІЛЯ КОМАРНА.

Пастухи з села Поріче-Надвірна, біля Комарна, знайшли коло залізничого насипу міну до розсаджування мосту (яка лежала біля залізничого насипу вже віддавна) та взялися розбирати її. Міна вибухла та розшарпала 4 пастухів. Всі вони молоді хлопці від 18—22 літ. Пятого з них, 11-літнього Василя Михайлова, тяжко раненого відвезли до шпиталю у Львові.

ЯКІ В РУМУНІЇ УРЯДНИКИ.

У Букарешті арештували інспектора поліції, Кречулеску. Показалося, що він був у спілці зі злодіями й отримував від них одну частину вкрадених ґрошей. Недавно втік з вязниці великий шахрай Неґоіца. Він скривався в помешканню Кречулеску, де його знайшли.

Начальник другого податкового уряду в Чернівцях десь пропав. Рівночасно з ним зникли з каси 400 тисяч левів. Ніхто не знає, куди він подівся.

„ФАБРИКАНТ З АМЕРИКИ".

Румунська жандармерія арештувала на провінції шахрая великого покрою, Абрагама Кавфмана, що виманював від людей ґроші. В останніх пятьох місяцях заявився був у Тиноровцях, Боянах, Садаґурі та в Чернівцях якийсь панок і оповідав, що він приходить з Америки й хоче тут збудувати велику ткацьку фабрику. Особливо сподобалися йому Топорівці. Вже на весні хотів він приступити до будови цеї фабрики й тому оглянув поля й городи, щоби їх закупити. Там мала бути фабрика. Тисячі людей мали мати у фабриці великий заробіток і він уже ангажував свій персонал та побирав від людей кавцію від 500—1,000 левів. Цю комедію повторював він і в інших селах. А коли побачив де гарну дівчину, то зараз в неї „залюбився", обіцяв женитись, а тимчасом казав собі позичити трошки ґрошей. Біда хотіла, що з часом було вже аж надто багато дівчат, з котрими мав „Американець" женитись, і це зломило йому карк. Справа донеслася до жандармерії, котра шахрая арештувала й дала до розпорядимости поліції.

БАЙКИ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ.

Большевики всюди розтрублюють, що вони переводять українізацію і всюди респектують українську мову, як дома, так і за кордоном. Та дійсність показує інакше. Як на один з таких конкретних доказів можемо покликатися на урядування большевицького представництва в Празі. Давніше, як вони дістали від української сторони письмо по українськи, то відповідали по українськи та мали на все підписані формулярі. Новіше, видно, ситуація змінилася, бо і формулярі й відповіди подають вони — лише по московськи. Дивно, що в закордонним представництві 40-міліонового українського народу нема ні одного урядовця, котрий знав би українську мову. Ще дивніше, якщо такі урядовці там є, а так демонстративно відносяться до українських сторін і української мови.

ОБІКРАЛИ „УКРАЇНСЬКУ БЕСІДУ".

Невідомий злодій вломився до каси товариства „Українська Бесіда" в Тернополі і вкрав понад 300 зол. Слід замітити, що поліція, якої дім межує з товариством і яку заповідомлено про крадіж, прийшла щойно по трох днях на „збадане". Злодія не знайшли.

ПОЖЕЖА.

У Конюхах згоріло кілька селянських будинків і поліційний постерунок.

ДАЛЬШІ ЗАСУДИ УКРАЇНЦІВ „ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ" ПОЛЬЩІ

КАРА ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УВО.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Бережанський трибунал присяжних суддів засудив шістьох молодих Українців на тяжку вязницю по 10 місяців кождого за поширювання „небезпечних розкидок", себто розкидок Організації Націоналістів. Засуджено Миколу Кулецького, Ярослава Якимця, Івана Кравця, Василя Данилюка, Павла Фалиму та Гриця Чорнія.

Перед тим самим трибуналом відбулася розправа проти Василя Паламаря, торговельного помічника „Народньої Торговлі" в Луцьку, й Петра Кучми, такогож помічника з Роґатина. Обох їх обвинувачувано за державну зраду, якої вони допустилися, немовби поширюючи газету „Сурма" та ріжні відозви протидержавного змісту. Паламаря засуджено на 2 роки, а Кучму на 1 рік тяжкої вязниці.

Сімдесять-літнього о. С. Онишкевича засуджено.

У городському суді в Рудках відбулася розправа проти бувшого посла до австрійського парляменту, 70-літнього о. Степана Онишкевича, й господаря Василя Скочиляса з Вощанець. Притягнено до суду о. Онишкевича за те, що він на довірочних зборах УНДА 15 січня біжучого року нібито сказав: „Мусимо орґанізуватися, йти крок за кроком, щоби Польщу розбити. Польща мусить пукнути".

На суді свідки зі сторони ляцької влади та прокуратури не могли ствердити, що о. Онишкевич дійсно сказав такі слова, а свідки зі сторони оборони твердили, що обвинувачений такого не сказав. Всежтаки суд засудив старого й немічного українського священика до вязниці на 1 місяць.

Господаря Скочиляса суд звільнив від вини й кари.

Засудили посла Яворського.

В городському суді в Підгайцях засудили на 14 днів арешту українського посла Олексу Яворського за те, що він у 1930 році, після розвязання посольського віча комісарем староства, взивав присутних, щоб вони не розходилися. Хоч свідки оборони дали свідчення, виправдуючі посла Яворського, а свідки влади давали дуже неясні й покручені свідчення, всежтаки суддя Рудницький засудив українського посла.

ЧЕРГОВА ТРАҐЕДІЯ НА ДНІСТРІ.

БУКАҐЕШТ (Румунія). — На кордоні радянської України та Бесарабії знову відбулася страшна кривава траґедія. Родина, зложена з чоловіка, жінки та двох дітей, хотіла переплисти човном через ріку на румунський беріг. Це побачила большевицька сторожа й засипала човен градом куль.

Перед очима 8-літнього хлопця та його 3-літньої сестрички зґинули родичі, пострілені московськими чекістськими кулями. Дітям якимсь чудом пощастило доплисти до румунського берега, де сиротами заопікувалася румунська погранична сторожа.

КІНЕЦЬ АБСОЛЮТИЗМУ В СІЯМІ.

БАНКОНҐ (Сіям). — Частини армії та воєнної фльоти захопили в свої руки столицю Сіяма, арештувавши більшу частину уряду та членів королівської родини. Самого короля арештували війська в його літній резиденції та привезли до столиці, де король підписав маніфест про установлення в Сіямі конституційної монархії.

Повстанням керували вищі достойники армії та фльоти. Переворот стався майже без проливу крови, бо вбито лиш одного вищого старшину зі штабу, який хотів робити опір повстанцям.

НІМЕЧЧИНА РІШУЧО ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ПЛАТИТИ РЕПАРАЦІЇ.

ЛЬОЗАННА (Швайцарія). — В Женеві зайшла в сліпий кут міжнародня конференція по обмеженню зброєння держав і здається в такий саме кут тепер попала й льозанська конференція по міжнародним боргам та репараціям. Як звичайно, більша частина розмов ведеться „приватно", безпосередньо між заінтересованими сторонами.

Тому відбулася „приватна" конференція між французьким премієр-міністром Еріо та німецьким канцлером фон Папеном. На цій конференції фон Папен катеґорично заявив, що Німеччина не буде більше платити репарації навіть тоді, колиб економічний стан її та цілого світа значно поліпшився. Канцлер стоїть на тому, що навіть одна лиш обіцянка колись платити репарації буде перешкаджати економічному відродженню Німеччини та цілого світа.

ДІСТАЛИ ЗОЛОТО З ДНА МОРЯ.

БРЕСТ (Франція).—Ратунковий пароплав „Артіліо" вже дістав з затонувшого кілька років тому корабля „Еґипет" золото на два й пів міліона долярів. На „Еґипті" було всього золота на 5 міліонів долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИГЛЯДИ ПЛЯНУ ГУВЕРА

Плян Гувера зменшити зброєння всіх держав на суші, воді й у повітрю знайшов прихильний відгук в Америці та поза Америкою. Відповідальні поважні голоси публичної опінії признають цей плян конкретним, практичним і корисним.

Тої самої думки є певно й уряди держав: коли світ має вийти з тяжкого економічного положення, в якому він тепер знайшовся, то всі держави мусять робити щось разом, зрікатися своїх амбіцій в один час, покладатися одні на других з довірям.

Проти пляну Гувера відразу рішучо заявилася Франція. Хоч її лівіші кола заявилися за плян розброєння, то уряд та ліберальні й консервативні кола виступили завзято проти нього. На їх думку, Франція мала би згодитися на обмеження зброєнь тільки тоді, як інші держави, а передовсім Америка, далиб її „забезпеку". Франція говорить про забезпеку перед напасною війною, очевидно, зі сторони Німеччини, але світ добре розуміє, що Німеччина до нападу не здібна та що під „забезпекою" для Франції треба розуміти забезпечення її ґеґемонії в Европі. Як пещена дитина в родині не може зректися свого становища; як панич, зіпсутий підхлібством та служальством оточення, відчуває як особисту образу саму загрозу втрати свого упривілейованого становища, так Франція не може погодитися з тим, що вона мала би перестати бути пестієм долі та зійти до ряду звичайних держав, яких права не менші, але й не більші від прав інших держав. Її ґеґемонія спирається на збройну силу, і вона цеї сили не випустить з рук так довго, поки якась інша комбінація не забезпечить їй тих самих прав, які їй дає теперішня мілітарна перевага.

Ту саму прислугу, яку тепер Франції робить її армія, літаки й фльота, могла би Франції зробити Америка, якби зобовязалася йти війною на ворога Франції. Франції здається, що тепер пора заставити Америку згодитися на французьку політику. Та французькі заходи не стрічаються з прихильним приняттям в Америці. Америка не може замотуватися в европейські союзи. Вона хоче забезпечити Францію перед нападом, але не більше, як інші держави. Америка для цього пропонує загальне обмеження зброєнь, а не нові союзи для Франції. Між цими двома політиками тепер ведеться боротьба.

О. С.

ПЕРЕД ВАЖНИМИ ПОДІЯМИ

Мов грім з ясного неба — так поділала в Варшаві звістка про уступлення канцлера Брінінґа і прихід нового кабінету фон Папена.

Спершу преса ударила на сполох проти кабінету „ґенералів і баронів", які хочуть зірвати Версальський мир. Але хутко показалося, що відношення до цього кабінету заграницею не було вже таке неґативне. Незадоволена, очевидно, преса французька. Але — італійська не так то вже, а ще менше анґлійська. Та остання просто твердить, що так чи сяк, з репараціями треба скінчити, а чи скінчить з ними Брінінґ чи Папен — це маловажне... Слідом за тим появилися неконтрольовані чутки про „франкофільство" фон Папена; про його ворожість до совітської Росії; про те, що він властиво хоче дальше снувати обірвану нитку Рехберґа і ґен. Гофмана, яких ідеєю був мілітарний союз з Францією і хрестовий похід проти большевицької Росії. А при кінці — появилася урядова відозва нового уряду, в якій — чорнім по білому — проголошено м. і. — боротьбу з „духовим большевизмом" і з „доґмою атеістичного марксизму".

Політичний світ зачав губитися в здогадах... Тим більше, що новий кабінет — має уторувати шлях гітлерівцям, а ніхто інший як „сам" Троцький сказав, що гітлеризм — це війна з Росією.

Що є на річи? Тяжко припустити, щоб Німеччина відкривала одночасно війну на обидва фронти — відмовлялася платити репарації Франції і — дражнила свого рапальського союзника. Отже, одно з двох: або розїзди гітлерівських емісарів до Парижа і Лондону дійсно допровадили до чогось позитивного, або — відносини між Німеччиною і Росією попсулися остаточно. Перша евентуальність могла би наступити тоді, колиб Франція, скажім, в заміну за позволення Німеччині створити армію, за деякі ректифікації східної границі Райху (коридор) — і за ліберальне полагодження репараційної справи, — дістала би від Німеччини ґварантії свого безпеченства і союз проти Росії...

Друга евентуальність — це остаточне зіпсуття німецько-російських відносин. Ми не знаємо закулісової сторони тих відносин, але фон Дірксени знають їх ліпше від нас. Може Берлін дістав нові звіти з Москви і Харкова про катастрофальне положення Сталіна; може неможливість діставати нові кредити з Заходу обезвартніла німецький союз для Росії, може з цього хоче витягти консеквенції Берлін, може нарешті всі приємности Рапаля — померкли в порівнанню з новими комбінаціями і перспективами аліянсу між німецькою і французькою промилостивістю...

Може... Але факти лишаються фактами: що виразно москвофільський кабінет Брінінґа уступив; що новий уряд видав енунціяцію з ясним протисовітським натяком; що італійська й анґлійська преса готові підтримати жадання Папена — повної ліквідації репарацій; та що — кабінет Еріота у Франції є — з усіх можливих у даний момент — той, з яким Німеччині найкраще і найлекше договоритися...

Ця констеляція справляє дуже прикре враження в Варшаві. Бо — коли між Німеччиною і Францією дійсно прийшло до закулісового порозуміння, чи тільки до навязання ниток такого порозуміння, — то очевидно наступить воно зі шкодою для Варшави... Колиж те порозуміння наступить у виді антиросійсько-французького фронту, — то і в такім випадку отримає Берлін компенсації, очевидно, над Вислою. Колиб такий фронт антиросійський утворився, то як у 1914 р. Польщі треба булоб вибирати між Берліном і Москвою. А знаючи загальне наставлення антинімецьке польської політики, — Польща опинилася би в повнім осамітненню супроти спілки Німеччина, Франція, Анґлія, Італія.

Ось чому з такою трівогою дивляться в Варшаві на дальший розвій випадків у Німеччині. Одинока, для Варшави приємлива розвязка булаб: вето Франції і марш французьких армій над Рен. Але — часи окупації Рура безповоротно минули, а Еріо не є Клемансо чи Пуанкаре. Тай інші великі держави Заходу рішучо, в разі німецько-французького репараційного конфлікту, станутъ по боці фон Папена...

Чи так, чи сяк — роля надвислянської републики, як охоронного валу Франції на Сході Европи — кінчиться. Коли Німці порозуміються з Францією — цей вал проти Німеччини не потрібний. Коли заофірують повернуться фронтом проти совітської Росії — теж той вал не потрібний проти Росії... Колиж Франція отверто виступить проти нового уряду в Німеччині — тоді „вал" потрібний, але — безпредметовий, бо не підтримуватиме його ні Анґлія, ні Італія...

Одинокий вихід був би для Польщі, порозумітися самій з Німеччиною. Але цей момент упущений. З гітлерівцями тяжко до чогось договоритися. Зовнішня політика Річи Посполитої входить в один зі своїх найтяжчих може періодів...

ҐРАБСЬКИЙ ПРО СПІВЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ З ПОЛЯКАМИ В ГАЛИЧИНІ

Професор Станіслав Ґрабскі пише у ґазеті „Курєр Львовскі" про самоврядування й укранську проблєму в Польщі.

Він каже, що „співжиття Українців з Поляками в Галичині триває від часів перед київським великим князем св. Володимиром і тому Поляки там не напливовий елемент. Правда, що Українці бажають відірватися від Польщі. Ще на початку теперішнього століття багато більше українських селян належало до „Господарського Товариства" (пол.) і до „Кулок Рольнічих" (пол.), як до „Сільського Господаря". Сьогодні Українців у польських товариствах нема зовсім. Український кооперативний рух цілковито відділився від польського. А в останніх роках українські молочарські спілки розвивають уже навіть офензивну для українізму експанзію серед польської людности. В селах з певною українською більшістю українські молочарні не приймають молока від Поляків, які не запишуться до „Просвіти" або не передплатять українських часописів.

„Після збройної боротьби в р. 1918 і 1919 у Східній Галичині між Польщею й Україною тільки найбільше пасивна цивілізаційно людність є ще національно нерішена. Цілий цивілізаційний поступ сіл і містечок південно-східних воєвідств має виразно національний характер і є тісно звязаний з експанзією польської, чи української цивілізації.

„Відрубний є сьогодні український кооперативний рух від польського, окремі тільки льокальні справи. Бо відділити територіяльно Поляків від Українців не дасться.

„Дбаємо про державну асиміляцію Українців через школу й військову службу. Але школа й військо впливають на уми тільки молоді до 22-ох літ. І неодин зразковий капраль є в 25-тому році життя знаменитим інструктором „Січи", чи „Лугу", що заправляють до боротьби проти Польщі.

„Державну асиміляцію старшої людности може створити тільки інтензивне співділання Поляків і Українців в льокальному самоврядуванні.

„Але треба його так зорґанізувати, щоби він був направду тереном польсько- української співпраці, а не боротьби за владу в громаді, повіті, чи воєвідстві між Українцями й Поляками".

БОЛГАРСЬКІ ПРИПОВІДКИ ПРО ПИТТЯ ТА ВИНО.

Пяничання гірше ніж пошесть.

Усе до часу, пянство до гробу.

Перед пяним і дурень утікає.

Пяний чоловік, подертий мішок.

Сліз пяниці Бог не чує.

Пяницю радше пожалуй: він тратить час і гроші.

Пяниця в питтю шукає розуму.

При чарці чоловік легко буває героєм.

Хто впеться на борг, впється подвійно.

Коли чоловік пяниця, то жінка мучениця.

Пяниця заливає, доливає, одначе в винограді не копає.

Пяниці голяться в понеділок.

До села з девятьма хатами а десятьма коршмами не заходь.

Вино не осідає спокійно.

Гарне вино робить голову поганою.

Хто винце попиває головоньку собі розібє.

Хто винце попиває, на подушці мало спить.

Вино зпочатку робить чоловіка паном, а потім хамом.

Вино і мудрого втуманить.

Вино і старого дідуся розворушить.

Інакше ділає вино в посудині, інакше в голові.

В. Будзиновський.

ЯК ЧОЛОВІК ЗІЙШОВ НА ПАНА

(Оповідання).

(15)

— Ой, не гніваюся, ні! — зачав Петро плаксиво. — Я не гніваюся, а журюся. Я страшно журюся твоїм іспитом. Мене ця жура так морочить, що мушу отруїтися!

Петро вхопив фляшку з вином, налляв повну склянку і душком випив.

— Не журися, друже, бо я вже й забув про це, — потішав його Стефан. — Я й тисячу іспитів дав би за... за...

Стефан зацукався і не знав, як сказати те, що в нього було на думці. Лише вдивився в дівчину.

— Ну, за що ти дав би тисячу іспитів? — спитав Петро.

Дівчина зрозуміла Стефана і викрутила його з клопоту:

— Дав би тисячу іспитів за те, щоби з приятелем помиритися, — сказала, спираючися сильніше на його рамени.

Стефан нахилився до її вуха і шепнув:

— Ні! За нинішний день.

— Очевидно, що нинішній, — вона додала, підсміхаючись. — Бо нині ви оба знов розійдетеся, як раньше, приятелями.

— Хіба тільки тому, що ви так хочете! — Стефан знов шепнув їй до вуха.

— Еге-ге! Вони вже собі на вухо? — бурмотів Петро під носом. — То заскоро. Це мені не подобається... Або, чому ні?... Дуже гарно, дуже гарно. Це мене так зворушило, що мушу напитися.

Петро напився вина і тягнув далі:

— Чи ти, Стефане, свідомий того, як страшно ти мене скривдив? Чи ти знаєш, скільки то я напрацювався, скільки то мозку я насушив собі, заки моїми листами довів до отсего закінчення? А ти мене так виганьбив! Кажу тобі, як ти не перепросиш Сальку за те, що... знаєш... за те, що вона мусіла перед тобою втікати фіякром... то... то вже знаєш, що я вмію писати листя. Я вже знаю, до кого написати... Гарно, дуже гарно мусиш перепросити. Мусиш впасти на коліна і так далі... що до того належить.

— Ви мені вже простили мою провину, правда? — промовив до неї Стефан. — Як вже знаете, що мене спонукало до такої напасти на вулиці, то не можете на мене гніватися.

— Я вже давно забула. Лиш на будуче поправтеся.

Стефан вхопив її руку і з вдячности поцілував.

— А то раз! — закричав Петро, підносячи склянку до уст. — Що він робить? Де ти таке вивчився? Жаль мені дивитися на тебе. Не знає, що смачніше. Дівчину цілує в руку, неначе би вона вже була пані добродійка. Не компромітуй свого імени й кавалєрської корпорації. Як би так на мене, то я не в руку цілував би. Поправся же, хлопче.

Обняв їх нагло обоє за шию і пхнув до себе. Сталося. Стефан поцілував Сальку, та вже не в руку. Сердита станула боком до нього і мняла кокарду від сукні. Гнів тревав лищ хвилю. Петро випорожнював склянку і підсміхався. Стефан опустив рамена і голову. Стояв як той виновник, котрому мають вже закладати петлю на шию. Що його злочин не такий страшний, вона зараз пояснила йому, кажучи:

— Якби я не розуміла того, що по такій довгій іритації і по тих зворушеннях, які ви перебули, можна забутися, я більше з вами не говорила би. Цей раз ще прощу вам.

Петро підніс фляшку до сонця. Побачивши, що порожна, викинув на город і відкоркував другу... Випили всі троє. Коли Петро немельодійним вже голосом став під адресою молодої пари заводити „многая літа", обоє втікли до салі, бо там знов заграли музики. Пустились обоє охочо в танець. Стефан майже не відступав дівчини. Танцював лиш з нею, наскільки була вільна. Вона танцювала радо зі Стефаном, бо він був знаменитий дансер, а вона любила пристрасно гуляти.

Стефан був в семім небі, бо Рудецького, того „безвусого" свого адоратора, вона цілком ігнорувала. Рудецький вже мав за собою батьків Сальки, та крім того треба було ще мати прихильність дівчини. Бачучи, що Стефан ні на хвилю не відступає від неї, став підозрівати, що той попович є його суперником. З поведення дівчини він виміркував, що якби вона мала вільний вибір, то мабуть вибрала би Стефана. Тепер, тут в тих Бруховичах, гордість не позволяла Рудецькому ривалізувати зі Стефаном. Сюди Салька приїхала, щоби добре вигулятися. Рудецький не вмів добре танцювати. Він оббивав дансеркам коліна, доптав по пальцях. Не танцював тепер цілком, лиш, стоячи під стіною, дивився зпід лоба на тацюючу пару.

— Треба дівчину пильнувати, — думав. — Ще більше старих. Як старі будуть проти того влізливця, то хочби вона була за нього, він її не дістане.

Скінчився вальс, пари стали до кадриля. Стефан знов танцював з Салькою, приводячи тим Рудецького до крайньої пасії. Коли скінчився кадриль, обоє пішли до кругольні сказати Петрови, що за хвилю вертаються до Львова. Петра там не було. Пішли далі і знайшли його в лісі. Лежав під смерекою і заводив „многая літа".

— „Петре! — промовила Салька. — Ми вже їдемо до Львова.

Петро відповів співом „многая літа".

— Е! Я з ним нині не добалакаюся. — Звернулася до Стефана. — Як він вернеться до хати, то будьте такі добрі сказати йому, що в четвер я і мама, може ще з деким, будемо на виставі. Петре, бувай здоров!

Обоє відійшли.

Так закінчився двобій між Стефаном і Петром.

*

Вернувшися з Брухович до хати, Стефан ломив собі голову над питанням, як розуміти це, що вона казала про виставу в четвер:

— Чи вона справді лише Петрови хотіла сказати, щоби прийшов на виставу, чи може таким способом вона посередньо і мене запросила до свого товариства? Здається, що вона милим оком на мене споглядає.

Приглядаючися собі в зеркані, Стефан додав голосно:

— Зеркало каже мені, що Рудецький конкуренції зі мною не видержить.

На другий день прийшов до Стефана лист від Галі. Він був нині такий розсіяний, його думки так були заняті вчерашньою пригодою, що ні трохи не був цікавий, що Галя пише. Читання волів відложити на пізніше. Нерозпечатаний лист помандрував до шуфляди. Стефан пішов на місто. Волочився по місті і роздумував, чи йти на виставу в четвер, чи не йти. Рішився таки піти.

*

Рудецький зараз метнувся між знакомих і збирав „дані", котрі в потребі могли би послужити йому за зброю проти Стефана; котрі могли би зменшити його вартість, або й понизити в очах дівчини, ще більше в очах її батьків. Як він чув, то Стефана дехто „підозрівав", що він „запечений Русин". В очах батьків Сальки була би це дуже непохвальна прикмета людського характеру. То було щось таке, що в „порядних родинах" не трапляється.

Стефан до цеї пори в цих кругах, цебто „в порядних родинах", майже зовсім не обертався. Він жив головно зі своїми товаришами. Що найбільше сходився з тими селянами й робітниками, котрих політично освідомлював своїми відчитами і балачкою на ріжних довірочних сходинах. Будучи ще на удержанню батька, не дуже роздумував про практичну сторону життя. Він ще не знав, що в Галичині бути Українцем, то річ в буденнім життю не дуже практична. Ще був гордий з того, що родився і виховався Українцем. Ляха любив так, як пес кота. Він, червоний Українець з гайдамацькими інстинктами і завзяттям, чув бездонну ненависть до тої панської нації. І найчервоніші польські демократи, не тільки ті, котрі лиш язиком виявляють свій демократизм, а й ті, котрі вже дали доказ, що за демократичні ідеї уміють терпіти, не годні були зеднати собі його прихильности. Стефан думав, що вже природа Поляка не дасть йому бути щирим демократом. Він думав, що Ляхи, то аристократична порода людей, що аристократизм є расовою прикметою Ляхів.

— Польський демократ ще гірший, як польський пан, — думав. — Такого дав би я ще скорше під ніж Ґонти, як справжнього польського пана.

(Дальше буде).

ПОХОРОН ПОКІЙНОГО Д-ра ВОЛОДИМИРА СІМЕНОВИЧА

ЗАГАЛЬНИЙ ЖАЛЬ ЗПРИВОДУ СМЕРТИ ПРЕДСТАВНИКА СТАРОЇ ІМІҐРАЦІЇ, НАРОДНЬОГО ДІЯЧА І ПАТРІОТА. — ЗАБОРОНА СВІТСЬКИХ ПРОМОВ ПЕРЕД ЦЕРКВОЮ І НА ЦВИНТАРІ. — ПРОЩАЮТЬ ПОКІЙНОГО НА БІЧНІЙ ВУЛИЦІ. — СОЮЗОВЦІ ВІДДАЮТЬ ПОШАНУ ПОКІЙНОМУ ЯК ВИЗНАЧНОМУ ГРОМАДЯНИНОВИ І ПЯТНУЮТЬ ТИХ, ЩО БУЛИ ПЕРЕШКОДОЮ У ВІДДАННЮ НАЛЕЖНОЇ ПОШАНИ ПОКІЙНОМУ.

Дня 13 червня 1930 р. писали шикаґовські Українці про д-ра Володимира Сіменовича, що „коли часом не бачимо його при якійнебудь пожиточній громадській праці, мимоволі оглядаємося всі та тривожно питаємо: А доктора В. Сіменовича нема? Певно занедужав, сердега, а може лишень забарився, може ще прийде".

І був час, коли „Шановний Доктор не спізнявся ніколи, а все ставлявся перший до народньої праці і все останній від неї відривався, хоч обовязки заводові й домашні були великі".

Та точно два роки пізніше д-р Володимир Сіменович дійсно спізнився до народньої праці. А спричинила це спізнення: невмолима смерть.

Така важна подія відбилася цілком природно широким відгомоном не тільки в Шикаґо, але й по цілій іміґрації, серед своїх і чужих. Родина Покійного одержала повно ріжних телеграм не тільки від українських інституцій чи поодиноких наших діячів, але й від Литовців і Білорусинів і представників інших народностей, а також і від Американців. Між іншими одержано телеграму і від литовського консуля.

У. Н. Союз, як найстарша українська орґанізація в Америці, уважав за вказане вислати на похорон свого відпоручника, щоби віддати останню прислугу тому, що клав орґанізаційні основи нашої іміґрації й був кількадесятьлітнім діяльним членом Союза та обстоював ті ідеї, які Союз защіплював у нашу іміґрацію через свій орган „Свободу". Відпоручником У. Н. Союза був редактор д-р Л. Мишуга. Прибувши до Шикаґо, д-р Мишуга зложив родині Покійного кондоленцію від імени У. Н. Союза й „Свободи" та заявив, що готов попрощати Покійного надгробним словом, коли це буде бажанням тих, що займаються похороном.

Та справа з похороном стояла так, що Покійного мали ховати з укр. кат. церкви св. Николая, а парох церкви, о. Ф. Тарнавський, заявив, що католицька церква не дозволяє після найновіших розпорядків виголошувати світським людям підчас похорону промови. Мовляв, ріжні погребники і тим подібні люди надуживали похоронів для виголошування ріжних промов. І тому не можна дозволити на промови перед церквою чи на цвинтарі і на похороні пок. д-ра В. Сіменовича.

Родина Покійного й громадянство не погоджувалися з таким становищем. Вони казали, що не можна рівнати промов погребників на гробах якихось незнаних людей з похороном бл. п. Сіменовича й з бесідниками, між якими є зголошені представники литовської й білоруської іміґрації й представник найбільшої й найстаршої кількадесятьтисячної української орґанізації.

Був теж спротив проти того, щоби православні Українці відправляли панахиду над Покійним, якого тіло лежало в похороннім заведенню Українця, п. Музики. Родина й громадянство були того погляду, що така відправа не має нічого спільного з тим, що Покійний має бути хований по приписам католицької церкви. І таки стало на тім, що по відправленню понахиди католицьким священиком відправив ще панахиду о. Дяків, парох української православної церкви, попрощавши Покійного як каміняра української іміґрації в Америці від імени вірних своєї церкви. Це було 16. червня.

А в пятницю рано, себто 17. червня, зійшлося громадянство біля похоронного заведення, щоби взяти участь у похороннім обряді. Справа стояла так, що світські бесідники будуть мати нагоду попрощати Покійного на цвинтарі, по скінченню церковної церемонії. Та в хвилі, коли мали виносити домовину, предложено родині письмо з підписом урядників української кат. церкви св. Николая і з печаткою, в якім заборонено виголошувати світським бесідникам промови на цвинтарі. Нічого не помогла інтервенція в пароха, о. Тарнавського. Ні не дозволено говорити на улиці перед церквою.

Почувши те, вдова по Покійнім, син і родина рішилися уже не ховати Покійного в Шикаґо, а хотіли перевезти тіло до Ню Йорку і там ховати. А були обурені ще й тим, що відмовляється відповідного похорону з боку заряду церкви тому, котрий помагав ту церкву будувати. Вкінці рішено таки поховати Покійного в Шикаґо, а це тому, щоби його смерть і похорон могли причинитися до уздоровлення відносин у Шикаґо, а це знову, як думали, буде найбільшою пошаною, яку Шикаґо могло би віддати Покійному.

І тому рішено попрощати Покійного там, де було можливе, себто на одній з бічних вулиць, якою переходив жалібний похід з похоронного заведення до церкви св. Николая. Бесідники говорили з автомобіля, в якім сиділа старенька вдова й син Покійного.

Перший промовив громадянин Дмитро Дідик, котрий попрощав Покійного від імени Українців міста Шикаґо. Він підкреслив, що за кількадесятьлітнього побуту Покійного в Шикаґо не було такої народньої праці, до якої Покійний не прикладав би свого труду, знання і гроша. Це був український державник, щирий народній робітник, над якого гробом уся шикаґовська громада клонить голову.

Д-р Шамутіс, редактор литовської ґазети, говорив по анґлійськи і литовськи. Він порівнав початки відродження литовського народу з українським відродженням і вказав на велику вагу таких народніх діячів, до яких належить Покійний д-р Волод. Сіменович, що видержують при народній праці десятками літ і до смерти не тратять віри в побіду слушних прав свого народу. Він теж згадав і про те, що Литовці в Америці завжди ставилися до Покійного з великою повагою як до чесного й завзятого борця за державну незалежність українського народа, так близького литовському серцю. Він просив теж українську іміґрацію в Америці, щоби приняла глибоке співчуття Литовців зприводу втрати такого визначного народнього діяча, доброго сина України і щирого приятеля Литовців.

Білорус, редактор Воронко, заявив у перших словах, що Білорусини відчувають втрату, яку понесли Українці зприводу смерти бл. п. д-ра Сіменовича, в такій самій мірі, як і Українці. Бо в Покійнім втратили Білорусини одного з найбільших оборонців і речників незалежности Білоруси. Покійний у своїй благородности горів не тільки горячою любовю до українського народа, але й до братнього білоруського. І тому тисячі і тисячі Білорусинів повиті сумом, що не стало патріярха української іміґрації в Америці.

Д-р Олександер Сушко подякував від імени родини Покійного чужинецьким гостям і українській громаді за останню прислугу, яку вони зволили віддати Покійному. А потім сказав таке:

„Покійний д-р В. Сіменович працював для добра і слави рідного народа ціле своє довголітне та безпримірно трудяще життя з такою безмірною самопосвятою та вірою у кращу нашу будучність, як рідко хто з найкращих синів нашого народа. І хоч не один з нас серед нерівної борні, зневірившись у животворну силу нації, відпадав на бік, Покійний не опустив народнього прапора ніколи та до останнього віддиху свойого працював на народній ниві з вічно молодечим запалом і з непохитною вірою у нашу остаточну побіду.

„Дорогий Докторе Володимире Сіменовичу! Виряжаючи Тебе нині у далеку дорогу, з якої повороту вже нема ніколи, ми щиро і найсердечніше дякуємо Тобі за всі Твої труди, положені Тобою на жертвеннику Вітчини, та рівночасно прохаємо Твойого вибачення, що за Твою сороклітню громадську працю для нас — довелось нам прощати Тебе, нашого найдорожчого Провідника і Патріярха—на „беклайні",.. (Оклики: Ганьба! Сором!). Бажали ми віддати Тобі пошану та дяку нашу, як годиться Сеніорови та благородному синови нашої еміґрації, та сталось не так, як бажалось... Ось тому і прощаємо Тебе востаннє... на „беклайні", з тим, що знаємо, що в останній хвилині свойого праведного життя Ти виповнив усе, чого вимагала від Тебе вірна служба свому народови і чого вимагала від Тебе церква.

„Дорогий наш Батьку, впевняємо Тебе, і я вірю, що почування, які наповняють тепер моє серце, хвилюють у грудях усіх присутних тут Твоїх друзів і поклонників, що ця остання зневага, заподіяна Тобі, зівсім не зменшила і зменшити не може — ані тієї пошани, яку ми всі відчуваємо до Тебе, ані тієї найсердечнішої нашої дяки, яку ми всі винні Тобі за усю Твою многолітню і невсипущу працю, положену Тобою для нас і наших дітей на чужині і в рідному краю. І ми впевняємо Тебе, що хоч Ти і відходиш від нас навіки, — ми зложимо нині у зелену мураву лишень Твоє мертве тіло, бо духа Твойого невмирущого плекатимемо у наших серцях навіки!

„Прощавайжеж, Дорогий наш Докторе Володимире Сіменовичу! Прощає Тебе нині вся Америка, Канада і Бразилія, прощає вся Україна, якій Ти так вірно служив, прощає ввесь український народ, де би він не жив. А Ти, великий Праведнику і Трудівнику, прощаєш востаннє—у першу чергу — свою найдорожчу і найвірнішу дружину, яка вірно стояла біля Твойого боку аж до смерти; прощаєш свойого сина, якого Ти так сердечно любив; прощаєщ усю ближчу і дальшу Родину у нашім місті і в Европі. А дальше — прощаєш своїх найближчих і найдорожчих співробітників та незлічиме число своїх другів і поклонників. Прощаєш востаннє словами: „Бувайте мені усі здорові, дорогі і любі мої Брати і Сестри, на всій Україні і не-Україні сущі"!

Останній помовив д-р Л. Мишуга, представник У. Н. Союза. Він згадав за початки нашої іміґрації, коли то з рідної землі виходили десятки тисяч чорноробів без знання чужого краю і чужої мови, чужих звичаїв і обичаїв, про котрих ніхто не дбав і котрими ніхто не цікавився. Покійний д-р Володимир Сіменович, говорив бесідник, був першим світським інтеліґентом, котрий тому пів сотки літ рішився піти за нашим чорноробом, не ради доляра, карієри і посади, а тому, щоби бути разом зі своїм „меншим братом" і ділити з ним долю і недолю. Тут в Америці став він першим українським редактором, перший закладав кооперативи, орґанізував хори, давав представлення. І перший обстоював громадську мораль, коли ріжні круки розкрадали народнє й церковне добро. Покійний перший скликував народні віча, давав відчити і еманципував нашого селянина соціяльно, вказуючи на вагу робітничих орґанізацій і взиваючи його до страйку, щоби добитися кращих умовин праці. І не було ніякої народньої манїфестації, говорив д-р Мишуга, й ніякої політичної, економічної чи виховничої ідеї в Америці, з якими не було би звязане імя Покійного; бо він був завжди з тими, що бажали піднести нашу іміґрацію на вищий культурний щебель. І тому з Покійним кладемо в могилу одного з останніх наших піонірів. Це відходить від нас те, що було зі старої іміґрації найбільш благородне, взнесле, активне й чесне. Це відходить від нас той, що, маючи 70 літ життя, задержав духову молодість, запал, енерґію, які використовував на те, щоби своїм знанням американізувати Рідний Край, до котрого дописував, а геройством рідної землі українізувати тут роджене й виховане молоде наше покоління.

І це відходить від нас, говорив далі д-р Мишуга, отой скромний народній робітник, котрий, слухаючи того, як ми тепер вичисляємо його заслуги, цілком певно відповідає нам зза гробу словами нашого Франка:

„Україно, моя сердечна нене,
Не лай мене страждення, незабута,
Що життя моє злиденне не дало того,
Чого ждати ти могла від мене".

Описавши відповідним порівнанням золоте серце Батька української іміґрації, закінчив д-р Мишуга свою промову такими словами:

„За хвилю закриє сира земля Того, що так вірно й чесно служив нашому народови. Коли ми хочемо пошанувати його память, так послухаймо його останнього слова, яке звучить:

До вас, старі іміґранти, з котрими я жив і працював, звертаю отсе останнє слово. На склоні вашого віку дайте приклад молодому поколінню, що тут виросло й що має продовжувати нашу народню працю, як треба чесно жити і чесно вмирати. Перестаньте впихати один другому ніж у серце. Залишіть дрібні спори. Будьте до себе вибачливі. Шануйте одні других. А поховавши мене, вставайте разом з нашим молодим поколінням одною обєднаною лавою до нової праці над оживленням нашого життя в Америці й збільшенням допомоги боротьбі за мій і ваш ідеал: за Вільну, Соборну Українську Державу".

По відспіванню національного гимну „Ще не вмерла Україна" жалібний похід рушив до української католицької церкви св. Николая, а потім на цвинтар, де відбулися похоронні відправи.

В неділю, 19. червня, відбулися в Січовій Галі під ч. 2308 Вест Шикаґо Евеню Союзові Збори, на які явилися представники 12 місцевих відділів У. Н. Союза й поважне число Союзовців, котрі виповнили галю і повстанням з місць віддали пошану Покійному д-рови Володимирови Сіменовичови. Д-р Мишуга вказав на ті заслуги, які положив Покійний для У. Н. Союза, а д-р Мирослав Сіменович і д-р Сушко складали У. Н. Союзови подяки від імени вдови і родини за висилку делеґата на похорон Покійного та за вшанування його памяти як народнього діяча.

Присутні на нарадах Союзовці з Шикаґа й околиці висказали устами своїх представників вираз глибокого обурення, яке вони відчувають разом з шикаґовським громадянством зприводу того, що не можна було на похороні пошанувати Покійного д-ра Сіменовича так, як пристало на свідому шикаґовську громаду.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

На визвольну боротьбу.

Товариство ім. Юліяна Головінського, 16 відділ ОДВУ, вислало через Обєднання 20 долярів збірки на визвольну боротьбу.

Іван Паньків, касієр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

На політичних вязнів.

Відділ 20 ОДВУ вислав через Обєднання 25 долярів до Рідного Краю на політичних вязнів.

Петро Гринів, секретар.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Писанка на Рідну Школу.

Переслано через Обєднання 15 дол. 11 цнт. Це збірка в греко-католицькій церкві як писанки на Рідну Школу.

о. Іван Захарко.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Народний податок.

Братство св. Івана Хрестителя, відділ 270 УНС, вислало через Обєднання 18 долярів як народний податок на потреби Рідного Краю.

Микола Пігура.

БОСТОН, МАСС.

На визвольну боротьбу.

Переслано через Обєднання 40 долярів на визвольну боротьбу. Гроші ці зібрано: з розпродажі „Сурми" 27 долярів, а пожертви зложили: Н. Давискиба, М. Каправий, П. Боднар по 2 дол.; П. Боднар, о. Й. Желехівський, Д. Кузь, Й. Козовик, Матрона Далько, М. Вонс, О. Любачівський по 1 долярови.

Н. Давискиба.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Централя ОДВУ переслала через Обєднання на визвольну боротьбу 48 долярів. Гроші ці прийшли від відділу 10 ОДВУ — 18 дол., від відділу ОДВУ з Шикаґо, Ілл., 25 дол. і від Ольги Кухар з Асторії, Л. Ай., жертва 5 дол.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На визвольну боротьбу.

Відділ 12 ОДВУ переслав через Обєднання на визвольну боротьбу 50 долярів.

КЛІВЛЕНД, О.

На Просвіту.

Переслано на Просвіту 25 долярів, як частину фонду, зібраного на святі Шевченка в Клівленді, яке відбулося 15 травня 1932 року.

С. Паливода.

СЕН ПОЛ, МІНН.

На Сурму.

Переслано 10 долярів на „Сурму". З разпродажі „Сурми" прийшло 7 долярів, а на пресовий фонд зложили: П. Качмар — 2 дол., і Н. Денис — 1 доляр.

К. Качмарова.

СКАМЯНІЛІ ЯБЛОКА.

У канадійській провінції Альберті, що визначається тепер гострим кліматом, знайшли недалеко місцевости Олде скамянілі яблока на скамянілій галузі. Крім цього відкопали каміння з відтисками пальмових листків та скамяніле фігове листя, як і самі фіґи. Це вказує, що кількасот тисяч літ тому ця частина Америки мусіла бути тепліща ніж тепер і що там росли такі дерева й овочі, які тепер ростуть у південних провінціях Злучених Держав Америки.

З українського життя в Америці.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА.

Шевченкова „Катерина" на сцені в Прімроз, Па.

Довгі роки розїдала религійна боротьба наше громадське життя в Майнерсвіл, і трудно було провадити якунебудь культурно-освітню роботу. Кожна парафія старалася вести освітню роботу по своїм силам, але сили були розпорошені на кілька гуртків, то й плоди нашої праці були невидні.

Але по довгих роках марно витраченого труду громада врешті зрозуміла, що так дальше бути не може. Не можна вічно бути погноем для чужої ниви, гріхом скитатися попід чужі тини, коли у нас є сила, охота й бажання стати на власні ноги, працювати для себе самих та своїх дітей.

Український Горожанський Клюб полуд. стр. з Майнерсвіл взяв на себе велике завдання: злучити всі клюби і товариства в одну цілість, зєднати розпорошені сили, забути религійні суперечки, а взятися за культурно-освітню працю і плекати своє мистецтво.

На започаткування своєї праці Клюб поставив 29-го травня Шевченкову „Катерина", Про виставу цеї штуки ми хочемо дати кілька критичних завваг. Не з тією метою, щоби когось особисто образити, чи внести роздор в організацію, але длятого, щоби вказати на наші блуди і недостачі та старатися на будуче їх вистерігатись.

Загально в нас принято, що щоби ми не робили, то: все добре. „Ми не чужі, кажуть, а свої, то й не треба критикувати". Що більше, той хто відважиться скритикувати, наробить собі ворогів, назвуть його Юдою, зрадником, запроданцем і чим не хочете. Тому й не дивниця, що в нас так мало повчаючої критики, себто такої, що наводить нас на правильну дорогу. Тому дуже часто не знаємо, що в нас доброго, а що злого, чого треба вистерігатись, а до чого нам треба рук приложити, щоби, як то написано: „з цього діла та вийшло діло". А діло в нас не вийде так довго, поки ми добро будемо приймати за зло, і навпаки. Ми не тільки повинні, але конче мусимо прислухатись до порад своїх і чужих людей, коли хочемо стати культурно нарівні з іншими народами.

Заки приступимо до гри аматорів, скажемо кілька слів про аранжерів програми, котра була видрукована в англійській мові.

Хто хоч трохи обізнаний з українським письменством, хто хоч раз перечитав твори найбільшого українського поета Т. Шевченка, той ніколи не забуде, що Т. Шевченко жив і писав за часів кріпацтва і що поема „Катерина" появилася на світ не кілька десятків літ після поетової смерти, але таки за його життя, а іменно 1838 р. Це були часи кріпацтва, коли наші предки тягли панщизняне ярмо, а панство у московській та европейських столицях марнувало селянську працю.

Кожний поет чи то письменник є звязаний з тою добою, в котрій жиє. Художним словом старається зясувати своє оточення, вказати його таким, яке воно в дійсности є. Т. Шевченко не становить тут виїмку. Він більше ніж хто інший з його сучасників показав нам тогочасне життя, а тому дивним учинком було зі сторони аранжерів програми писати про зміст першої дії „Катерини" ось у такий спосіб: "The Jew forms a plot to lure the young element of the village to his tavern and use them as a tool for the Bolshevistic soldiers toward immoral means. They rejoice and have a good time. Ivan falls in love with Catherine".

Кому і яка користь з такого „пояснювання" змісту першої дії „Катерина"? Чи цим маємо вщіплювати любов у нашій молодіжі до свого рідного мистецтва і культури, а чи це для „інформації" чужинців? Сотня літ добігає від часу написання „Катерини", коли не тільки в кріпацькій Росії, але навіть у напів індустріяльних країнах Европи не було ні духу ні слуху про большевиків. Після такого пояснювання, то наші діди і прадіди були большевиками, та що рівно 94 роки тому большевицькі війська топтали степи українські і зводили дівчат. Такими „фактами" далеко не зайдемо і наша праця не принесе нікому користи, а тільки шкоду.

Від першої до останньої дії було видно, що аматори не жалували труду і вивчили свої ролі напамять. За це їм належиться хвала, бо нераз приходиться дивитись на представлення, де аматори не зводять очей з суфлера, коли суфлерови приходиться грати ціле представлення. Замітне було й те, що не було чути в мові ріжних говірок, на що так багата Пенсилвенія. Буває, коли який драматичний гурток ставить яку штуку, аматори ніяк не можуть привикнути до мови автора, до мови літературної, а кожний говорить мовою свого села, міста, чи місточка.

Але при найпильнішім вивченню роль не можна думати, що наш обовязок на цім кінчається. Щоби представити таке життя, яким бачив його автор, нам треба забути, що ми аматори, а поринути думкою і цілим еством у ті часи і дії, про котрі пише дана песа. Тоді ми не будемо вже грачами, а будемо учасниками давнього чи теперішнього життя з добрими і лихими його сторонами. У великій мірі успіхи чи недоліки аматорського кружка залежать від його провідника, режісера. Його обовязком є підібрати характери, розяснити значіння песи, дати інтонацію голосу, вказати на рухи, міміку та схарактеризувати аматорів. А як же це все у нас?

Вже в першій дії, в коршмі Соломона під лавкою, лежить жидівський наймит - пяниця. Хто з нас не знає цих наймитів-пяниць? Вічно пяні, в бруді і лахміттю, з нечесаною головою і сонними очима дійшли вони і до наших днів. А проте у нас на сцену виводиться їх як багатирів. З козацькими вусами, у лискучих чоботах, вишиваній сорочці і дорогім жупані. Дивишся і не знаєш, хто господарем хати, хто в кого служить. Чи служить Соломон у Гаврила, чи Гаврило у Соломона?

Або другий приклкад, на котрий режісер повинен був звернути увагу. Випив Гаврило кварту горівки і спить пяний під лавкою в коршмі. Коршмар будить його і посилає доглянути корови. Гаврило встає і не видно по нім ніяких признак, що він тільки що випив кварту горівки. Хід його і мова — це хід тверезого чоловіка, а мова не пяниці, тільки сонної людини. Робиться він нагально пяним тільки тоді, коли коршмар дає йому ще трохи горівки і випроваджує на село скликати молодіж на вечерниці.

Невдоволяючо виконав свою ролю і жид-коршмар — Соломон. Замісць того, щоби бути улесливим, підступним і зрадливим, що на людськім горю збиває собі гріш, ми бачили коршмаря, який далеко більше тішиться вечерницями ніж своїм „ґешефтом". Впродовж цілих вечерниць перед у танцях ведуть Соломон і Гаврило, коли молодіж стоїть осторонь. І не знати, чи Соломон гуляє, чи збирається ро[illegible] перескакувати.

Рідко коли можна побачити гуртові виступи на сцені, щоби обійшлося без неладдя. В нас, що правда, все було аж надто в порядку, особливо на вечерницях. Вбігають дівчата на сцену, цебто до коршми, стають рядом, з лицем зверненим до авдиторії, а парубки позаду них. Коршмар частує горівкою, почанаючи від дівчат, а парубки позаді чекають черги та слинку дикають. Дівчата пють та ще просять. Аби хоч одна скривилася, аби хоч одна відказалася! Пили аж до упою, аж поки ноги почали під ними угинатися. Пяний Гаврило, пяні і дівчата; виходить, що ввесь народ нічого не робить, тільки пе. І ніхто не поставив собі питання, що сказав би батько і матір, що сказало би село про дівчину, котра запивається на громадських сходинах? Наше село має свої звичаї й обичаї, строгу мораль, якою не вільно нам нехтувати і треба все представляти так, як воно в дійсности є.

Десь далеко на селі молодіж пісню співає. На сцені Андрій вмовляє Катерину, щоби покинула Москаля, а „тут у рідним селі гарненько у двох заживемо". Катерина сміється і каже: „Задуже ти скорий, козаче". На цім монольоґ уривається, бо молодіж, що „тихо співає пісню", не дає їм слова промовити. За співом не то, щоб авдиторія могла почути аматорів, але навіть аматори власного голосу не могли чути. Треба було Андрієви і Катерині чекати на сцені 15 хвилин, поки „на селі" молодь втихомирилась. В однім кінці сцени Катерина, а в другім Андрій, котрому „серце бідне як рибонька об лід бється". Стоїть Андрій на сцені, підперши бороду рукою, задивився в підлогу і „думку думає". Катерина на другім кінці сцени робить те саме. Отак перестояли 15 хвилин, поки молодь на селі затихла, потім ще два монольоґи і Андрій іде — в світ за очи. „Щаслива дорога!" — каже Катерина. Не жалує та й не любить Катерина Андрія. Та й справді, чого жалувати за таким любовником, що холодом від нього віє, що замерзнути можна від його любови.

Тепер ще кілька слів про вагу, яку відограє у представленню одіж. Зміняються обставини, змінюється час, а з цим міняється вигляд людини і одіж. На це у нас дотепер звертали мало уваги. Коли Панас виганяє одиноку дочку Катерину з хати, де було повно добра і достатків, то по двох роках скитання ми бачимо Катерину в шовкових панчохах, черевиках і в тій самій вишиваній сорочці, як її проганяли з хати. Треба було Катерині зібратися по бідному, аби пізнати було по вигляді, що чужа сторона не те, що батьківська хата. Та ще треба би сказати Панасови, що ні давніше, ані тепер селяни не носять наручних годинників.

Прошу аматорів, щоби приняли тих кілька завваг з вирозумінням. Ми тільки тоді будемо поступати вперед, коли будемо бачити свої помилки і старатисьмемо їх на будуче оминати. За тяжкою працею у майнах нам мало лишається часу на працю культурну, але всетаки при добрій волі і охоті ми зробимо великий крок вперед, що й чужі люди нам позавидують. Хоч тепер нам трудно грати представлення, бо не маємо свого притулку, і приходиться грати без українських декорацій, але в кожного є віра, що недалекий час, коли в нас буде своя сцена, свої декорації і свій дім.

При кінці хочемо згадати, що на 3-го липня аматорський кружок приготовляється поставити нову драматичну виставу. Оцінім їх працю тим, що заповнимо галю по береги.

Майнер.

ЧОЛОВІК, ЩО БАЧИВ РУКИ ВЕНЕРИ МІЛЬОСЬКОЇ.

Грек-селянин із острова Мільоса копав на свойому полі (було це в 1820. році). При цьому натрапив на кусочки гладкого мармору. Став копати дальше і в глибині 10—12 стіп знайшов яму, а в ній статую жінки, дві невеличкі статуйки бога Гермеса та ще кілька марморних відломків.

Про цю знахідку розповів кілька тижнів опісля французький консуль у Мільосі своїм двом гостям, офіцирам з байдака „Шеврет", що був причалив до пристані. Офіцири ті називалися Дюман Д'Юрвіль і Матере. Д'Юрвіль був добрим гелєністом (знавцем старинної Греції) і хотів побачити скарб. Потім він розповів про свою пригоду в париській Академії Наук. Як він побачив тоді статую богині, вона мала ще руки.

Статуя складалася з двох частин, що були злучені двома сильними залізними болтами. Грек переніс горішню часть статуї та двох Гермесів до хліва; все інше було ще в згаданій ямі. Частини статуї мали по яких 6 стіп висоти. В лівій піднесеній руці держить богиня яблоко, а другою придержує одяг, що опадає з її тіла до ніг. Руки були ушкоджені й тепер відділені від тіла. Волосся відкинене взад, перевязане. Лице дуже гарне, лише кінчик носа відбитий. В ухах дірочки; видно, там висіли ковтки. Все це зовсім відповідає старогрецьким малюнкам про Парисів суд. Деж дівся пастух Парис і богині Юнона та Мінерва?

Селянин сказав морякам, що продасть їм статую за 1,200 франків, та вони не хотіли. „Ми не знали — де покласти її на нашому кораблі, що мав почати трудну плавбу по Чорному морі в наукових цілях". Та правду сказати, статуя не дуже спокушувала молодих старшин, бо вони не передбачували, який скарб пхався їм у руки, та може теж не мали грошей. На другий день „Шеврет" відплив до Царгорода. Тут офіцирів запросили на обід до посла, маркіза де Рівер. Раз балачка зійшла на Венеру Мільо. Молодий секретар посольства, Марсеюс, так зацікавився оповіданням, що зараз же дістав від посла дозвіл їхати на Мільос і купити статую.

Стаціонер „Естафета" був у Мільосі 21. травня, а за три дні його командант, поручник Робер, повідомляв міністерство: „Я заладував статую з пароського мармору, куплену на рахунок п. посла". Та коли Венера-побідниця плила морем, вона була вже безрука. Це розчарувало Парижан, бо вони нетерпеливо вижидали марморної богині.

Як богиня стратила руки, а з ними також яблоко, знак побіди? Минуло багато літ, заки це вияснилося. Юрвіль, як уже знаємо, лише коротенько натякає, що Венера мала руки, а його товариш Матере, що також бачив Венерині руки, у своїх друкованих замітках про подорож просто твердив, що статуя вже тоді не мала рук. Щойно перед смертю він призвався, що сказав неправду. Чому? Тому, що й посол і Марсельос і французький уряд не хотіли оголошувати обставин, при яких обезображено Венеру з Мільос. Ці обставини робили мало чести купцям, або радше грабіжникам статуї.

Коли Марсеюс приїхав на Мільос, статуя була вже продана. Її купив за 750 пястрів місцевий священик і хотів подарувати її драгоманови (перекладачеви) „капітана паші" князя Морузі, що жив у Царгороді. Статую готовилися відставити саме в цю хвилину, коли „Естафета" причалила до острова. Марселюс побачив із чердака дивну картину. Берегом до великої барки, що стояла в пристані, йшов гурток людей — попереду священик з довгою бородою, за ним юрба Греків з дрючками в руках. Вони несли ноші, на яких лежала звязана грубими мотузками марморна статуя. Марселюс відразу зрозумів, що богиня краси втікає від нього на віки. Не тратив ні хвилиночки, попросив капітана, щоб дав йому двацять моряків і приказав їм „визволити" богиню, щоб там і не було.

На камінистім березі почався справжній бій між французькими моряками та Греками. Священик знімав руки до неба, кричав, призивав помочі. Греки завзято боронилися дрючками; ті що несли, опустили богиню на каміння. Кожна зі сторін старалася заволодіти нею. Греки, яких священик лякав карою князя Морузі, по геройськи боронили богині, всеж статуя дісталася французам — зрештою дорогою ціною — в бійці їй обломили руки. Де руки ділися потім, не знати.

Марселюс був приятелем князя Морузі і, самособою, хотів затягти не конче то гарним спосібом, як він дістав статую. Він віддав священикови 750 пястрів і трансакція вважалася „добровільною". Та побіджені Греки всетаки потерпіли — князь наложив на „нотаблів" острова кару 7,000 пястрів, а деяких з них казав ще висікти нагаями.

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У.Н.СОЮЗА.

ШИКАГО, ІЛЛ. Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301, отсим повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 3 липня, в год. 12-тій в полудне. Проситься всіх членів бути на мітингу, бо є важні справи до полагодження, а довгуючих членів проситься вирівнати свій довг, бо в противнім разі поступиться після статута. Контрольори М. Белеґай і П. Зарубій здадуть справоздання з піврічного діловодства. — П. Підлісний, секр.

— Ви де так спішитеся, пані Крупецька?

— Хочу купити собі книжку.

— А яку?

— Ще не знаю, та чоловік купив мені таку гарну електричну лямпочку до ліжка!

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(69)

Невідомий голос, що так рішучо залунав у салі, уразив усіх, як грім. Всі обернулися туди, звідки чути було його. Там на бальконі побачили всі вже тепер страшного для них варвара. Почулися схвильовані голоси: „Варвар тут! Варвар у палаті нашого цезаря! Він убє цезаря! Він нападе на нас!... Переляканий цезар стояв біля свого престола й голосно кричав: „Моя ґвардія! Мої сердюки! Сюди! Вбийте того варвара! Ратуйте вашого імператора!"

Та ніхто не поворухнувся з ґвардії. Всі були вражені так, що не знали, що робити в цю мить. До них долітали все голосніші звуки натовпу людей, що наближалися, як шум бурливого моря. Тарзан плигнув з балькону на колюмну, що підпирала дах салі, й легко сховзнувся нею на підлогу. За ним те саме зробили шість його волохатих друзів-малп. Всі заніміли з переляку, а жінки підняли страшний вереск, тратячи одна за другою притомність.

Тарзан рушив до престола цезаря. Якийсь патрицій з мечем у руці заступив йому дорогу. Тарзан уже готовий був стрибнути на свого ворога, але в той час малпа Ґояд зі страшною силою вдарила патриція по карку. Той, як підтятий, покотився на землю. Ще один удар Ґояда й почувся його страшний малпячий рев перемоги. Цей рев малпи заморозив кров у жилах всіх патриціїв і воїнів. Лише дехто подався назад і вбоки, розступаючись перед Тарзаном.

Син цезаря, Фастус, дременув геть із салі, так, що його ніхто не помітив. Тарзан ступив кілька рішучих кроків і опинився поруч з Діоною. Він хотів її боронити від ріжних несподіванок, гадаючи, що тепер прийде до бійки, або розлючений натовп бунтарів зараз вломиться в салю й почне розправлятися з патриціями. Імператора гейби корова язиком злизала з престола й він, переляканий, визирав зпоза свого престола.